

© Ахтемійчук Ю.Т., Хмара Т.В., Галичанська О.М., 2012

УДК 611.831/833

ЕПОНІМІЧНІ НАЗВИ НЕРВІВ ГОЛОВИ І ШИЇ

Ю.Т.Ахтемійчук, Т.В.Хмара, О.М.Галичанська

Буковинський державний медичний університет, м. Чернівці

Андерша ганглії [C.S.Andersch] (Андерша вузол) – нижній вузол язико-глоткового нерва (ganglion inferius nervi glossopharyngei), чутливий, розміщений в ділянці кам'янистої ямочки скроневої кістки.

Андерша нерв [C.S.Andersch] (Якобсона нерв) – барабанний нерв (n. tympanicus), починається від нижнього вузла язико-глоткового нерва, складається з волокон загальної чутливості (утворені дендритами нейронів нижнього вузла) та парасимпатичних передвузлових волокон (аксони нейронів нижнього слиновидільного ядра). А. н. проходить у барабанному каналці скроневої кістки; іннервує слизову оболонку барабанної порожнини, слухової труби та комірок соскоподібного відростка.

Арнольда ганглії [F.Arnold] – вушний вузол (ganglion oticum), розміщений у підскроневій ямці під овальним отвором медіальніше нижньощелепного нерва, належить до парасимпатичної частини автономного відділу периферійної нервової системи, відіграє важливу роль у секреторній іннервації привушної залози.

Арнольда вушний нерв [F.Arnold] – вушна гілка блукального нерва (r. auricularis nervi vagi), чутлива, починається від верхнього вузла, пронизує соскоподібний каналець скроневої кістки; іннервує шкіру задньої стінки зовнішнього слухового ходу, частину зовнішньої поверхні вушної раковини і барабанну перетинку.

Арнольда поворотний нерв [F.Arnold] – поворотна оболонкова або наметова гілка (r. meningeus recurrens seu r. tentorius) – тонка чутлива гілочка очного нерва (першої гілки трійчастого нерва); іннервує намет мозочка (tentorium cerebelli), верхню кам'янисту (sinus petrosus superior), поперечну (sinus transversus) і пряму (sinus rectus) пазухи твердої оболонки головного мозку.

Арнольда потиличний нерв [F.Arnold] – великий потиличний нерв (n. occipitalis major), чутливий, починається від задньої гілки II шийного нерва; іннервує шкіру потилиці, часто супроводжує потиличну артерію (a. occipitalis) та її гілки.

Бока нерв [A.C.Bock] – глотковий нерв (n. pharyngeus), гілка крило-піднебінного вузла верхньощелепного нерва (другої гілки трійчастого нерва); іннервує слизову оболонку хоан та склепіння глотки.

Бокенгеймера схема [H.Bockenheimer] – топографоанатомічна схема для визначення напрямку розрізів на лиці, яка враховує розподіл гілок лицевого нерва; лінії розрізів радіальні.

Бохдалека вузол [V.A.Bochdelek] – надщелепний вузол (ganglion supramaxillare), парасимпатичний, непостійний, розміщений у верхньому зубному сплетенні над іклом; від цього вузла починається верхня коміркова гілка.

Бохдалека зубні сплетення [V.A.Bochdelek] – верхнє і нижнє зубні сплетення (plexus dentales superior et inferior). Верхнє зубне сплетення утворене задніми верхніми, середньою верхньою та передніми верхніми комірковими гілками верхньощелепного нерва (другої гілки трійчастого нерва). Нижнє зубне сплетення утворене гілками нижнього коміркового нерва від нижньощелепного нерва (другої гілки трійчастого нерва).

Валентина вузол [G.G.Valentin] – вузол верхнього зубного нерва (ganglion nervi dentalis superioris), розміщений на верхніх зубних гілках верхнього зубного сплетення (від верхньощелепного нерва – другої гілки трійчастого нерва).

Вестфалія ядро [A.K.O.Westphal] (Вестфалія-Едінгера-Якубовича ядро, Едінгера ядро, Якубовича ядро) – додаткове ядро очорухового нерва (nucleus accessorius nervi oculomotorii); вегетативне парасимпатичне ядро, нейрони якого забез-

печують іннервацію війкового м'яза та м'язавужувача зіниці.

Відія нерв [G.G.Vidianus] (Відіуса нерв, Відіануса нерв) – нерв крилоподібного каналу (n. canalis pterygoidei), який формується в результаті з'єднання великого кам'янистого нерва (парасимпатичного корінця крило-піднебінного вузла від лицевого нерва) і глибокого кам'янистого нерва (симпатичного корінця крило-піднебінного вузла). В. н. пронизує крилоподібний канал і досягає крило-піднебінного вузла, в якому передвузлові парасимпатичні волокна переключаються на завузлові волокна, які у складі гілок вузла забезпечують секреторну іннервацію слъзової залози, залоз слизової оболонки ротової та носової порожнин.

Віллівія нерв [Th.Willis] – додатковий нерв (n. accessorius), руховий, має два ядра: ядро додаткового нерва і подвійне ядро. Стовбур В. н. утворений спинномозковими і черепними корінцями, після виходу з яремного отвору ділиться на внутрішню і зовнішню гілки. Внутрішня гілка містить волокна черепних корінців і приєднується до блукального нерва, зовнішня гілка складається з волокон спинномозкових корінців, на рівні кута нижньої щелепи розгалужується на м'язові волокна, які іннервують груднинноключично-соскоподібний і трапецієподібний м'язи.

Віллівія нервова гілка [Th.Willis] – очний нерв (n. ophthalmicus), перша гілка трійчастого нерва. В очній ямці очний нерв віддає три гілки: лобовий, слъзовий і носо-війковий нерви. Іннервує: тверду оболонку головного мозку; шкіру лоба, тім'яної ділянки, верхньої повіки, верхівки та крил носа; слизову оболонку передніх відділів носової порожнини і носової перегородки, лобової і клиноподібної пазух, решітчастих комірок; вміст очної ямки – очне яблуко, кон'юнктиву і слъзовий апарат.

Врісберга нерв [H.A.Wrisberg] (Врісберга проміжна частина, Саполіні нерв) – проміжний нерв (n. intermedius), являє собою парасимпатичну та чутливу (смакову) частини лицевого нерва. Гілками В. н. є барабанна струна та великий кам'янистий нерв, які забезпечують секреторну іннервацію піднижньощелепної, під'язикової та малих слинних залоз, слъзової залози, залоз слизової оболонки ротової та носової порожнин.

Галена анастомоз [C.Galenus] – анастомоз між внутрішньою гілкою верхнього гортанного нерва та нижнім гортанним нервом, від якого починаються чутливі гілки до слизової оболонки трахеї.

Галера петля [A.Haller] – 1) сполучна гілка (від лицевого нерва) з язико-глотковим нервом; 2) сполучна гілка (від язико-глоткового нерва) з вушною гілкою блукального нерва.

Гассера ганглії [J.L.Gasser] (Гассера вузол) – трійчастий вузол (ganglion trigeminale). Чутливий вузол трійчастого нерва, півмісяцевої форми, завдовжки 1,4-1,8 см, завширшки 0,4-0,6 см, утворений тілами псевдоуніполярних чутливих нейронів. Розміщений в ділянці трійчастого втиснення на верхівці кам'янистої частини скроневої кістки у трійчастій порожнині, утвореній твердою оболонкою головного мозку.

Герінга нерв [E.Hering] – гілка сонної пазухи (г. sinus carotici) від язико-глоткового нерва, чутлива, прямує до сонного клубочка, розміщеного у стінці сонної пазухи (біфуркація загальної сонної артерії). У цій ділянці судинної системи є механорецептори, які регулюють артеріальний тиск.

Гехухтена ядро [A.Gehuchten] – ядро відвідного нерва (nucleus nervi abducentis), рухове, розташоване в мосту в ділянці середніх відділів медіального підвищення (eminentia medialis) ромбоподібної ямки під лицевим горбиком.

Гіртля лінія [J.Hyrtl] – вертикальна лицева лінія, яка з'єднує надочноямковий, підочноямковий та підборідний отвори, що є місцями виходу гілок трійчастого нерва.

Гіртля м'яз [J.Hyrtl] – м'яз-опускач вушної раковини (m. depressor auricularis) або шиловушний м'яз (m. styloauricularis), який простягається від основи шилоподібного відростка до вушної раковини, трапляється рідко.

Гіршфельда нерв [L.M.Hirschfeld] – 1) хребтовий нерв (n. vertebralis), який починається від шийно-грудного вузла (ganglion cervicothoracicum) або зірчастого вузла (ganglion stellatum) симпатичного стовбура; утворює навколо хребтової артерії (a. vertebralis) хребтове сплетення; 2) язикова гілка (г. lingualis) лицевого нерва, яка огинає шилоподібний відросток і проходить під піднебінним мигдаликом, непостійна; віддає сполучну гілку до язико-глоткового нерва, іноді й гілку до шило-язикового м'яза.

Екснера нерв [S.Exner] – гортанно-глоткова гілка (г. laryngopharyngeus) або частіше декілька гортанно-глоткових гілок верхнього шийного вузла симпатичного стовбура; разом з верхнім гортанним нервом (від n. vagus) і глотковими гілками блукального та язико-глоткового нервів прямують до гортані, беручи участь в утворенні глоткового сплетення у стінці глотки; частково прямують разом із стравохідними гілками блука-

льного нерва і беруть участь в утворенні стравохідного сплетення.

Еренріттера вузол [J.Ehranritter] – верхній вузол блукального нерва (ganglion superius n. vagi), чутливий, розміщений в межах яремного отвору; від Е. в. починаються оболонкова та вушна гілки, які іннервують відповідно тверду оболонку головного мозку в ділянці задньої черепної ямки та шкіру задньої стінки зовнішнього слухового ходу, частину зовнішньої поверхні вушної раковини і барабану перетинку.

Даркшевича коліно [Л.О.Даркшевич] – вигин нервових волокон додаткового нерва, що є сукупністю аксонів нейронів ядра додаткового нерва, розміщених у передніх рогах верхніх шести сегментів спинного мозку; вони утворюють спинномозкові корінці, які з'єднуються в один стовбур, проникають у порожнину черепа через великий отвір потиличної кістки, де, з'єднавшись з черепними корінцями, утворюють стовбур додаткового нерва; останній повертає різко вниз до місця виходу (через яремний отвір), утворюючи коліно.

Загорського вузол [П.А.Загорський] – парасимпатичний вузол низхідної гілки під'язикового нерва (ganglion rami descendens nervi hypoglossi).

Керера точки [F.Kehrer] – проекція на задню поверхню шиї точок виходу з міжхребцевих отворів між I і II шийними хребцями великих потиличних нервів; топографоанатомічний орієнтир для виконання регіонарної анестезії.

Клоке різцевий вузол [J.G.Cloquet] – різцевий вузол (ganglion incisivum), вегетативний, розміщений біля входу в різцевий канал.

Квейна ядро [J.Quain] – подвійне ядро (nucleus ambiguus) язико-глоткового нерва, рухове, розташоване в довгастому мозку.

Лангенбека нерви [B.R.K.Langenbeck] – бічні надключичні нерви (nn. supraclaviculares laterales) від гілок шийного сплетення, прямують під підшкірним м'язом шиї від заднього краю груднинно-ключично-соскоподібного м'яза до дельтоподібної ділянки.

Ленглі ганглії [J.N.Langley] (Ленглі вузол, Меккеля малий вузол) – піднижньощелепний вузол (ganglion submandibulare), розміром близько 3,5 мм, розміщений на піднижньощелепній слинній залозі під язиковим нервом, має три корінці (парасимпатичний, симпатичний і чутливий). Парасимпатичний корінець утворений барабанною струною, а чутливий – вузловими гілками піднижньощелепного нерва. Завузлові парасимпатичні волокна Л. г. забезпечують секре-

торну іннервацію піднижньощелепної та під'язикової слинних залоз.

Лушки нерв [H.Luschka] – 1) задній решітчастий нерв (n. ethmoidalis posterior), починається від носо-війкового нерва (гілки очного нерва), пронизує задній решітчастий отвір, іннервує слизову оболонку задніх решітчастих комірок та клиноподібної пазухи; 2) оболонкова гілка (г. meningeus) спинномозкового нерва, містить чутливі та симпатичні волокна, іннервує тверду оболонку спинного мозку; раніше її називали поворотним нервом, бо вона повертається у хребтовий канал через міжхребцевий отвір.

Мегліна точка [J.A.Meglin] – місце виходу великого піднебінного нерва через великий піднебінний канал на зовнішній основі черепа; топографоанатомічний орієнтир.

Меккеля ганглії [J.F.Meckel] (Меккеля вузол великий) – крило-піднебінний вузол (ganglion pterygopalatinum), розміром близько 5,0 мм, розміщений у крило-піднебінній ямці збоку від клино-піднебінного отвору. М. г. має три корінці: 1) парасимпатичний – утворений великим кам'янистим нервом; 2) симпатичний – утворений глибоким кам'янистим нервом; 3) чутливий – утворений вузловими гілками верхньощелепного нерва. Завузлові парасимпатичні волокна М. г. (у складі гілок верхньощелепного нерва) забезпечують секреторну іннервацію залоз слизової оболонки носової і ротової порожнин, глотки та слезової залози.

Мюллера вузол [J.P.Müller] – верхній вузол (ganglion superius) язико-глоткового нерва, чутливий, розміщений в яремному отворі.

Мюллера нерв [J.P.Müller] – нервовий пучок, який прямує від шийного відділу симпатичного стовбура через війковий вузол до очного яблука; іннервує судини очного яблука і м'яз-звужувач зіниці.

Роллера корінець [Ch.F.W.Roller] – низхідний корінець присінкового нерва (radix descendens nervi vestibularis) – нервові волокна VIII пари черепних нервів, що закінчуються у нижньому присінковому ядрі Роллера.

Саппея нерв [M.Ph.C.Sappey] – щелепно-під'язиковий нерв (n. mylohyoideus), починається від нижнього коміркового нерва (гілки нижньощелепного нерва) перед його входом у нижньощелепний канал, по щелепно-під'язиковій борозні нижньої щелепи досягає нижньої поверхні однойменного м'яза; іннервує щелепно-під'язиковий м'яз і передне черевце двочеревцевого м'яза.

Скарпи ганглії [A.Scarpa] (Скарпи вузол) –

присінковий вузол (ganglion vestibulare) присінково-завиткового нерва, чутливий, розміщений на дні внутрішнього слухового ходу; в ньому міститься тіло першого нейрона статокінетичного аналізатора.

Скарпи нерв [A. Scarpa] – носо-піднебінний нерв (n. nasopalatinus), що є гілкою крило-піднебінного вузла верхньощелепного нерва; прямує вперед між окістям і слизовою оболонкою носової порожнини, іннервує слизову оболонку носової перегородки; проникнувши через різцевий канал у ротову порожнину, іннервує слизову оболонку твердого піднебіння.

Тідеманна нерв [F. Tiedemann] – тонке симпатичне нервеве волокно, що супроводжує центральну артерію сітківки.

Фрея пучок [H. Frey] – сукупність волокон зорового нерва, що прямують до ядер гіпоталамуса.

Фрорипа ганглії [A. Froriper] – скупчення нейронів уздовж корінців додаткового нерва у 6-8-тижневого ембріона людини.

Шахера вузол [P.G. Schacher] – війковий вузол (ganglion ciliare) з мінливими формою та ро-

змірами (довжина 2,0 мм), розміщений у жировій тканині заднього відділу очної ямки на бічній поверхні зорового нерва на відстані 7-8 мм від заднього полюса очного яблука, має три корінці (парасимпатичний, симпатичний та чутливий). Парасимпатичний корінець утворений гілкою окорухового нерва, а чутливий – сполучною гілкою носо-війкового нерва з війковим вузлом. Завузлові парасимпатичні волокна III. в. у складі коротких війкових нервів іннервують війковий м'яз та м'яз-звужувач зіниці.

Якобсона анастомоз [L.L. Jacobson] – анастомоз між нижнім вузлом язико-глоткового нерва та парасимпатичним вушним вузлом через барабанний нерв Якобсона.

Якобсона сплетення [L.L. Jacobson] – барабанне сплетення (plexus tympanicus) на медіальній стінці барабанної порожнини, яке утворено чутливими завузовими парасимпатичними волокнами барабанного нерва та симпатичними завузовими сонно-барабанными нервами (від внутрішнього сонного сплетення). Я. с. іннервує слизову оболонку барабанної порожнини, слухової труби та комірок соскоподібного відростка.

Література

1. *Анатомія людини: в 3 т.* / А.С. Головацький, В.Г. Черкасов, М.Р. Сапін, А.І. Парахін; за ред. В.Г. Черкасова, А.С. Головацького. – Том 3. – Вінниця: Нова Книга, 2009. – 376 с.
2. *Донат Тибор. Толковий анатомический словарь* / Донат Тибор. – Будапешт, 1964. – 590 с.
3. *Кернесюк Н.Л. Оперативная хирургия и топографическая анатомия. Ч. 1. Общая оперативная хирургия и топографическая анатомия: учебник* / Кернесюк Н.Л. – Екатеринбург: Изд. УГМА, 2003. – 312 с.
4. *Круцяк В.М. Анатомія черепних нервів* / Круцяк В.М., Кривецький В.В., Кривецька І.І. – Чернівці: Медик, 1999. – 112 с.
5. *Міжнародна анатомічна термінологія (латинські, українські, російські та англійські еквіваленти)* / В.Г. Черкасов, І.І. Бобрик, Ю.Й. Гумінський, О.І. Ковальчук; за ред. В.Г. Черкасова. – Вінниця: Нова Книга, 2010. – 392 с.
6. *Словник-довідник з клінічної анатомії – російсько-українсько-латинський* [уклад. Р.М. Портус]. – Запоріжжя: Поліграф, 2005. – 560 с.
7. *Топоров Г.Н. Словарь терминов по клинической анатомии* / Г.Н. Топоров, Н.И. Панасенко. – М.: Медицина, 2008. – 464 с.

Bukovinian State Medical University (Chernivtsi)

Надійшла 27.04.2012 р.